

Tidning.

7 December 1844.

Besor omkring Jorden.

(Efter Charles Darwin).

Vid en tid, då resor kommit så på modet, att till och med privatmän stundom företaga lustfärder kring jorden, torde det vara intressant att erfara, med hvilka känslor man skådar tillbaka på ett sådant företag, när entusiasmen svalnat, och alla resultat ligga klart för ögonen. Vi meddela därför sista afdelningen af Darvins "Naturvetenskapliga resor", innehållande resultatet af de iakttagelser, den berömda författaren, Sekreterare vid Geological Society i London, gjorde på en femårig resa omkring jorden med det af Kapit. Fitz-Roy förda skeppet Beagle.

"Vår resa är nu slutad, och det torde tillåtas mig, att här kasta en blick tillbaka på den femåriga vandringens fördelar och brister, dess nöjen och dess umbäranden. Vill någon fråga mig till råds, förrän han företager en så lång resa, så skall mitt svar bero på den omständigheten, om han har afgjord smak för någon af de vetenskaper, som på detta sätt kunna främjas. Det är onekligen sannt, att man njuter största nöje af att se de olika länderna och mennisko-racerna; men nöjet uppväger icke hvad man måste umbära. Man måste nödvändigt hafva en kommande tid för ögonen, då man vill skörda frukterna och utträtta någonting godt.

Mycket af det, som man måste sakna, är af den art, att en hvar kan förstå, hur bitter saknaden måste vara. Man får icke umgås med sina gamla vänner, icke se dem, vid hvilka våra käraste minnen äro fästade. Men flere af dessa förluster lindras till en del af den glädje, hvarmed man motser den länge väntade dag, då man skall vända tillbaka. Om lifvet är en dröm, som skalderna säga, så äro på en resa onekligen de drömbilder de bästa, med hvilka man kan fördrifva den långa natten. Andra behof börjar man först sednare att

känna, om man icke röner dem genast i begynnelsen; hit höra bristen på utrymme, på ensamhet och ro, den tröttande känslan af ett evinnerligt hastverk, saknaden af mången lyxartikel, af civilisationens och det husliga lifvets glädje, till och med af musikens och andra inbillningskraftens njutningar. När man nämnt dylika småsaker, är det ögonskenligt, att ett sjölifvs verkliga lidande, tillfälliga händelser oberäknade, icke äro alltför stora. Den korta tidrymden af 60 år har frambragt en beundransvärd skiljaktighet i lättheten att företaga en lång sjöresa. Ännu på Cooks' tid hade en man, som öfvergaf sitt hem för en sådan expedition, många lidanden att möta. En jakt, utrustad med alla lifvets beqvämligheter, skulle i våra dagar kunna göra en seglats kring jorden. Utom de stora förbättringarna i sjöväsendet, har Amerikas hela vestra kust blifvit öppnad, och Australien blifvit metropolen för en kontinent, som håller på att bilda sig. Hur' annorlunda äro icke förhållandena nu för den, som lider skeppsbrott i Stilla Hafvet, mot hvad de voro på Cooks' tid! Sedan han reste har en hemispher blifvit tillagd till den civiliserade världen.

Den, som häftigt ansättes af sjösjukan, betänke sitt förehafvande väl. Jag talar här af erfarenhet; sjösjukan är icke någon små-krämpa, som kan botas på en veckas tid. Den åter, som finner sitt nöje i sjömansväsendet, har här tillfälle att fullkomligt tillfredsställa sin smak. Men man må härvid icke glömma, huru lång tid man, i förhållande till de på land tillbragta dagarna, under en långvarig sjöresa måste vistas på vattnet. Och hvilka äro den obegränsade oceanens herrligheter, dem man så mycket berömmar. En ödemark, en vattenöken, som Araben kallar det. Väl förekomma der förtrollande scener; en mänskensnatt med den klara himmeln och det mörka phosphorescerande hafvet, och de hvita seglen fyllda med passadvindens milda fläkt. Väl är det skönt att en gång se en storm, hur' den stiger upp vid horisonten och far fram med raseri, eller att se en våldsam orkan med böljor, höga som berg; men jag tillstår, att min inbillningskraft förespeglat mig något mer fruktansvärdt, än åsynen af en allvarsam storm verkligen är. Det är ett ojemförligt skönare skådespel att betrakta stormen från stranden, der de knakande träden, foglarnes vilda flykt, de mörka skuggorna och det skarpa ljuset samt bränningens dån förkunna de lössläppta elementernas strid. På sjön flyger alba-

trossen och stormfogeln, likasom vore stormen deras rätta sfer, vattnet stiger och sjunker, likasom uppfyllde det blott sin vanliga bestämmelse; skeppet ensamt och dess manskap synes vara föremålen för stormens vrede. Vid en öde och till pris för alla vindar lemnad kust är scenen visserligen annorlunda; men man fattas der snarare af rädsla än af en vild glädjes känslor.

Låt oss nu kasta en blick på taflans ljupartier. Onekligen voro iakttagelserna öfver naturen och den allmänna öfversigten af de olika länder vi besökte, den varaktigaste och mest rikhaltiga källan till glädje för oss. Det är sannolikt, att många Europeiska trakters pittoreska skönhet öfverträffar allt, som vi haft tillfälle att se. Men man finner ett ständigt vexande nöje i att jemföra landskapets karakter uti olika nejder, hvilket till viss grad är något annat än en blott beundran af naturskönheten. Detta beror mera på en bekantskap med detaljerna i hvarje utsigt. Jag är ganska benägen att tro, det, likasom i musiken, den, hvilken förstår hvarje not och eger tillbörlig smak, också njuter det hela mera, likaså mottager också den, som undersöker hvarje enskild del af ett vackert landskap, det fullständigaste intrycket deraf. En resande bör derföre alltid vara botanist, ty vexter utgöra hufvudsakliga prydnaden i hvarje utsigt. Man må gruppera stora massor af nakna klippor, till och med i de vildaste former; de blifva dock snart enformiga; målar man dem med brokiga och lysande färger, blifva de fantastiska; men bekläder man dem med vegetation, så bilda de en intressant, om icke en skön tafla.

När jag yttrade att Europas scenerier öfverträffa allt, som vi sett, undantager jag likväl derifrån en egen klass, trakterna mellan tropikerna. Dessa begge klasser kunna icke jemföras; men jag har redan ofta talat om det storartade i dessa klimater. Som intryckens styrka vanligtvis beror af förutfattade meningar, vill jag anföra, att alla mina voro hämtade från skildringarna i Humboldt's resor, hvilka i förträfflighet öfvergå allt, hvad jag läst i detta ämne. Och likväl blef jag med alla dessa till högsta punkt uppjagade förhoppningar icke bedragen, när jag första gången landade vid kusten af Brasilien.

Ibland de scener, som på mig gjort de djupaste intrycken, finnes ingen så storartad som de af meniskohänder aldrig vidrörda urskogarne, så väl

Brasilien, der lifvet är det herrskande, som på Eldslandet, der död och förfall råda. Bäggedera äro tempel, fyllde med skapelsens rikaste produkter; ingen kan stå i denna ensamhet, utan att känna, huru som det bor mera inom människan än blotta denna hennes lekamens anda. När jag i mitt minne återkallar den förflutna tidens bilder, finner jag, att Patagoniens slätter ofta skymta förbi mitt öga, och likväl hafva dessa slätter af alla blifvit utropade såsom afskyvärda. De karakteriseras blott af negativa egenskaper; utan människoboningar, utan vatten, utan berg föda de blott några få dverg växter. Hvarföre hafva dessa ödemarker gjort ett så djupt intryck på mig, och icke på mig allena: hvarföre hafva icke de ännu slätare, mer gröna och fruktbara Pampas, som äro så ganeliga för verkligheten, icke frambragt ett liknande intryck? Jag kan knappast analysera dessa känslor; men de förra härleda sig måhända till en del från inbillningskraftens fria rörelser. Patagoniens slätter äro obegränsade; man är knappast i stånd att genomgå dem, och derföre äro de okända; från urminnes tider hafva de stått sådane de nu äro, och för deras framtida varaktighet är ingen gräns utstakad. De gamla antogo, att den platta jorden var omgifven af en omätlig vattenocan eller af glödheta, brännande öknar; och när man kastar sin blick, öfver dessa yttersta gränser för människans vetande, kan man icke annat än fattas af djupa, ehuru onämnbara, känslor.

Slutligen äro utsigterna från berg visserligen i ett hänseende långt ifrån vackra; men de äro likväl högeligen märkvärdiga. När man ser ned från de högsta Cordillererna, och ingenting smått drager bort uppmärksamheten, känner själen sig fylld af de omgifvande massornas ofantliga storhet. (Forts.)
